

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา นับว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประชาชนและประเทศชาติ เพราะผลที่พึงได้จากการศึกษา คือ การสร้างหรือเตรียมปัจเจกบุคคลและจากปัจเจกบุคคลไปสู่สังคม สร้างสรรค์เปลี่ยนแปลงและปรับปรุงขยายตัวออกไปเรื่อย ๆ ด้วยเหตุนี้จึงถือกันว่าการศึกษาความคู่ไปกับความเจริญก้าวหน้า (สลักขันธ์ ศิวรักษ์, 2524)

การจัดการศึกษาของชาติจะบรรลุเป้าหมายได้ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น นโยบายของรัฐบาล งบประมาณ บุคลากรที่มีคุณภาพ รวมทั้งปรัชญาการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดให้ชัดเจนเพราะปรัชญามีส่วนช่วยให้นักการศึกษากำหนดเป้าหมายหรือสิ่งอันมีค่าสูงสุดในการดำเนินกิจการการศึกษา ช่วยให้นักการศึกษาสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาได้ แล้วจากนั้นก็สามารกำหนดหลักสูตร วิธีการเรียนการสอนได้ต่อไป (วิทธี วิศทเวทย์, 2527) นอกจากนี้ สักดา ปรารงค์ประทานพร (2522) ได้ให้ทัศนะว่า

"ในการจัดการศึกษาต่าง ๆ นั้น ผู้จัดต้องมีหลักยึดอยู่ในใจเสียก่อน ต้องเข้าใจว่าธรรมชาติของมนุษย์เป็นอย่างไร มนุษย์และสังคมมีความสัมพันธ์ในรูปใดและจะจัดการศึกษาอย่างไรให้เป็นประโยชน์แก่มนุษย์และสังคมให้มากที่สุด ซึ่งหลักยึดนั้นก็คือนั่นเอง"

ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงควรใช้ปรัชญาเป็นแนวคิดแนวทางกำหนดจุดมุ่งหมายและวิธีการจัดการศึกษาให้เป็นประโยชน์แก่มนุษย์และสังคมให้มากที่สุด

ภิญโญ สาธร (2516) ได้นิยามว่า "ปรัชญาการศึกษา คือทัศนคติและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา (Attitudes and aims of education) โดยระบบโรงเรียน ซึ่งระบบโรงเรียนและบุคลากรที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคิดเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อพัฒนานักเรียนหรือให้การศึกษแก่นักเรียน"

วิจิตร ศรีสอาน (2519) ได้นิยามว่า "ปรัชญาการศึกษา คือ หลักและทฤษฎีทางการศึกษา สามารถที่จะนำมาเป็นหลักเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ"

สาโรช บัวศรี (2518) ได้กล่าวว่า "ปรัชญาการศึกษาเป็นตัวการที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ให้เกิดการตื่นตัวและให้รู้สึกอยากผจญภัยในการศึกษา (Adventure in education) ทำให้คิดมุ่นมั่นจะแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งในด้านหลักสูตร แบบเรียน การสอน การวัดผล การวิจัย การบริหาร และการใช้ระบบใหม่ เป็นต้น"

โดยสรุป ปรัชญาการศึกษาก็คือ แนวความคิดที่นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อเป็นรากฐานในการกำหนดนโยบาย จุดมุ่งหมาย แนวทางปฏิบัติและประเมินผลทางการศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการสอนและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ระบบแนวคิดทางการศึกษาหรือระบบปรัชญาการศึกษา นั้น มีอยู่มากมายหลายระบบ ตามลักษณะทางธรรมชาติแห่งแนวความคิดของมนุษย์ที่ต่างก็คิดและเชื่อไม่เหมือนกัน เกี่ยวกับเรื่องนี้ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2529) ได้ให้ทัศนะว่า ตามแนวความคิดของปรัชญาแต่ละกลุ่ม ก็มีแนวคิดแตกต่างกันออกไป แต่ละปรัชญาก็มีข้อบกพร่องในแต่ละกลุ่มอยู่ด้วยกัน ทางที่ดีที่สุดก็คือ การเลือกใช้เทคนิคและวิธีการ ที่เหมาะสมกับการศึกษาแต่ละกลุ่ม แต่ละชนิด แต่ละสังคม อันเป็นหลักการศึกษาสำคัญของปรัชญาการศึกษาที่ยึดถือกันในปัจจุบัน

จากการศึกษาในสมัยก่อน หลักการและความมุ่งหมายของการให้ความรู้หรือปรัชญาการศึกษาของสังคมไทยนั้น มุ่งให้เด็กและเยาวชนได้รับการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ในวันข้างหน้า ความรู้ชนิดใดจะเป็นประโยชน์ได้แก่ไหนผู้ใหญ่ก็ให้และแนะนำได้เท่าที่ตนเองมีความรู้และประสบการณ์อยู่ การศึกษาประเภทนี้จะเป็นการถ่ายทอดความรู้ไม่ค่อสนใจวิธีการที่จะสอนคนให้รู้จักคิด รู้จักโต้แย้ง ปรัชญาการศึกษาดังกล่าวจึงไม่เหมาะสมนักที่จะนำมาใช้กับสภาพชีวิตและสังคมปัจจุบัน ปรัชญาการศึกษาในปัจจุบันควรจะสอนคนให้รู้จักแสวงหาความรู้ หาข้อมูลทุกวิถีทาง รู้จักมีสติ รู้ผิดชอบชั่วดี มีความซื่อสัตย์ มีความสมดุลระหว่างปัญญากับสติ และมีความสามารถที่จะนำความรู้หรือข้อมูลเหล่านั้น มาปรับปรุงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของแต่ละคน ปรัชญาการศึกษาสมัยใหม่ จึงควรเตรียมให้คนรู้จักแสวงหาความรู้ แหล่งข้อมูล หาแนวทางวิธีการให้คนรู้จักคิด รู้ผิดชอบ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักพิจารณาเหตุการณ์ที่อาจจะไม่เคยประสบมาก่อนและสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ตามสภาพของเหตุการณ์นั้น (ทองปลิว ชมชื่น, 2528)

การจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นในระบบ หรือนอกระบบโรงเรียนต่างก็มีเป้าหมาย เดียวกัน คือ ต้องการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จากข้อจำกัดของการศึกษาในระบบโรงเรียนในด้านการบริการทางการศึกษาแก่ประชาชนที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางการศึกษาได้อย่างทั่วถึง การศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงได้รับความสนใจและมีบทบาทในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการให้การศึกษา แก่ผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนั้น ลักษณะการจัดการเรียนการสอนของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงต้องมีลักษณะการ จัดที่เอื้ออำนวยต่อตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ

ถาวร บัวศรี (2517) ได้สรุปลักษณะของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. ไม่ตายตัวและมีความยืดหยุ่นเป็นอย่างมาก เช่นไม่จำกัดพื้นความรู้ของผู้เรียน ไม่กำหนดเวลาแน่นอน ไม่มีหลักสูตรตายตัว ไม่วัดผลเหมือนโรงเรียนทั่ว ๆ ไป ไม่จำเป็นจะต้องมีสถานที่เรียนโดยเฉพาะ ไม่จำกัดความรู้ของผู้สอน เป็นต้น
2. ผู้เรียนต่างมาเรียนด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ
3. สนองความต้องการของผู้เรียนได้ในเวลาอันรวดเร็ว หรือเกือบทันทีทันใด ไม่ว่าผู้เรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ หรือเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของตน
4. การจัดการศึกษาประเภทนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นความรับผิดชอบของสถาบันที่มีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาในโรงเรียนเท่านั้น สถาบันสังคมอื่นก็จัดทำได้
5. ผลของการศึกษา ไม่จำกัดอยู่เฉพาะเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนโดยตรงเท่านั้น ยังมีผลต่อการพัฒนาสังคมโดยตรงอีกด้วย และเป็นผลที่อาจเกิดขึ้นในเวลาอันสั้น

ตามลักษณะดังกล่าวจะเห็นว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกิจกรรมการศึกษา ที่ไม่มีรูปแบบแน่นอน จัดขึ้นตามความเหมาะสม และความต้องการของผู้เรียน โดยการให้ เสรีภาพแก่ผู้เรียนที่จะกำหนดทางเลือกและแนวทางในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากหลักการ ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน สุรกุล เจนอบรม (2533) ได้ให้ทัศนะว่า ในส่วนที่เป็น แนวคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนหรือปรัชญาการศึกษานั้น นับว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยว ข้องอย่างมากกับลัทธิอัตถิภาวนิยม ทั้งนี้เพราะปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับปรัชญา ลัทธิอัตถิภาวนิยม เป็นปรัชญาที่สอนให้มนุษย์ยึดถือตัวเองเป็นหลัก (Human Subjectivity) ทฤษฎีทางการศึกษาของฝ่ายอัตถิภาวนิยม มุ่งการสอนให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเอง มีเสรีภาพ

ในการเลือก มีความรับผิดชอบ หรือตัดสินใจใด ๆ ด้วยตนเอง และในเรื่องเดียวกันนี้ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2526) ได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า

หลักการของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ผู้เรียน มุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนมีอิสรภาพทางความคิด และรู้จักรับผิดชอบต่อทางเลือกการตัดสินใจของตนเองนั้นมีแนวคิดส่วนใหญ่มาจากความเชื่อของลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ซึ่งลัทธินี้เห็นว่าการศึกษามีความสำคัญที่สุดและมีความหมายที่สุดสำหรับมนุษย์ ก็คือ ตัวของตัวเองของมนุษย์แต่ละคน เพราะฉะนั้น การศึกษาจึงมุ่งที่จะสอนให้ค้นพบและรู้จักตัวเองเป็นสำคัญ กระตุ้นให้แต่ละคนรู้จักแนวทางที่จะเลือกสำหรับตนเอง มีความรับผิดชอบและให้ผู้เรียนแต่ละคนมีเสรีภาพในการเลือกอย่างแท้จริง หน้าที่ของครูเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวในการที่จะตัดสินใจหรือไม่ตัดสินใจ ให้ผู้เรียนมองเห็นแนวทางเลือกของตนเองอย่างถูกต้อง

จากแนวคิดของ ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม กับหลักการของการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีส่วนเกี่ยวข้องกับปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม

จากงานวิจัยของ สมเกียรติ อักษรกวน (2530) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูและนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 5 เกี่ยวกับการเรียนการสอนตามแนวปรัชญามนุษนิยม พบว่าครูและนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 5 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การเรียนการสอนตามแนวปรัชญามนุษนิยมในระดับมาก

โกวิท จิตบรรจง (2530) ได้ศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนจังหวัด เกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่แบบมนุษยนิยม พบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนจังหวัดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่แบบมนุษยนิยมในระดับมาก

จากผลการวิจัยที่ศึกษาความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวปรัชญาแบบมนุษยนิยม เป็นการชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะนำแนวความคิดแบบมนุษยนิยมมาใช้ แต่ในงานวิจัยที่กล่าวมานี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าโดยไม่ได้ดูจากสภาพการจริงจังและเป็นการศึกษาอกระบบโรงเรียนสาขาสัมถัญ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสาขาสัมถัญ ตามแนวปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม ซึ่งมีแนวคิดที่คล้ายคลึงกับปรัชญามนุษนิยม

ลักษณะการจัดการศึกษานอกกระบวนโรงเรียนสายอาชีพ ที่อยู่ในความดูแลของศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่จะจัดแบบชั้นเรียน ผู้เรียน จะต้องเรียน ทุก ๆ รายวิชาในหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรแบบนี้พบว่ามีผู้เรียนออกกลางคันมาก ทั้งนี้เนื่องจาก สาเหตุหลายประการ เช่น หลักสูตรยาวเกินไป ผู้เรียนส่วนใหญ่มีภาระกิจประจำอยู่แล้วจึง ไม่สามารถจะหาเวลามาเรียนตลอดหลักสูตร เนื้อหาบางเรื่องไม่สอดคล้องกับความต้องการ ของผู้เรียนหรือผู้เรียนมีทุนทรัพย์ไม่พอที่จะเรียนตลอดหลักสูตร นอกจากนี้ การจัดหลักสูตร แบบนี้ ยังเป็นหลักสูตรที่จัดบริการประชาชนไม่ได้กว้างขวาง ทั้งนี้เพราะ จำนวนผู้ที่มีโอกาส เข้ารับการศึกษามีจำนวนจำกัดเพราะจะรับผู้เรียนใหม่ได้ก็ต่อเมื่อจบหลักสูตรแล้วเท่านั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงได้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรนี้ใหม่ ให้สามารถนำมาใช้ ให้บรรลุ วัตถุประสงค์ ทั้งเป็นการสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและแก้ปัญหาการออกกลางคันของ ผู้เรียนด้วย หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใหม่ในลักษณะรายวิชา โดยแบ่งเนื้อหาแต่ละวิชาออกเป็น ส่วน ย่อย มีเนื้อหาจบในตัวเอง ให้ผู้เรียนเลือกเรียนเฉพาะรายวิชาที่ตนสนใจ เมื่อเรียนจบราย วิชาหนึ่งแล้ว จะเลือกเรียนรายวิชาต่อไปหรือไม่ก็ได้และหากต่อไปเมื่อมีโอกาสก็อาจมาเลือก เรียนรายวิชาที่ตนยังไม่ได้เรียนได้โดยไม่ต้องตั้งต้นเรียนใหม่ เรียกว่า "การจัดวิชาชีพแบบ ไม่มีรุ่น" หลักสูตรนี้ได้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2520 (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, ม.ป.ป.)

อารยา นครเขตต์ (2533) ได้ศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาวิชาอาชีพพระยะสัน ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพพระยะสันจะ เน้น ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้อภิปรายระดมความคิดเห็นเพื่อให้เห็นช่องทางการประกอบอาชีพ และมี อิสระที่จะเลือกเนื้อหาและวิธีเรียนได้ตามประสงค์ ให้มีการพัฒนาสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนจะมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน เฉพาะส่วนที่ต้องการนำไปใช้และจัดสอนโดยไม่มีรอบไม่มีรุ่น หลักสูตรจะเป็นชุดวิชาให้ผู้เรียน เลือกเรียนในช่วงเวลาสั้น ๆ มีลักษณะยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการของ ผู้เรียนมากขึ้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การศึกษาวิชาชีพจะมีลักษณะที่ยืดหยุ่นมากขึ้นเพื่อสนองต่อความ ต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีอิสระที่จะเลือกเรียนได้ตามความสนใจของตัวเอง หลักสูตรจะมีลักษณะหลากหลายให้เลือกเรียน การจัดการศึกษานอกกระบวนโรงเรียนสายอาชีพ หลักสูตรพระยะสัน จะให้อิสระในการเลือกตัดสินใจแก่ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น เกี่ยวกับเรื่องนี้ ศักดา ปรางค์ประทานพร (2526) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสายอาชีพไว้ว่า การศึกษา

ในสาขาอาชีพ ควรจะให้ความสำคัญของปัจเจกบุคคลในด้านความมีเสรีภาพ การเลือกหรือ การตัดสินใจและการรับผิดชอบต่อการกระทำ ดังนั้น ผู้เรียนจึงควรเข้าใจถึงความสามารถ ของตนและสามารถพัฒนาความสามารถนั้นให้บรรลุศักยภาพสูงสุด ตลอดจนมีวินัยในตนเองด้วย ภิญญู สาขร (2522) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาวิชาชีพ ไว้ว่า การศึกษาวิชาชีพเป็น การศึกษาที่มุ่งผลิตกำลังคนในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ความรู้ที่ได้ขึ้นอยู่กับผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ในระบบการเรียนการสอน จึงไม่ควรเป็นระบบการเรียนที่ถูกระงับ การได้มาซึ่งความรู้ต้อง ขึ้นอยู่กับการเลือกการตัดสินใจของผู้เรียนเอง ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ลักษณะของการจัดการ ศึกษาของระบบโรงเรียนสาขาอาชีพ จะมีลักษณะที่สอดคล้องกับ แนวปรัชญาการศึกษาหลักอัตถิภาวนิยม แต่เท่าที่ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระษะสันในโรงเรียน ผู้ใหญ่สาขาอาชีพ ในปัจจุบันยังเป็นไปตามแบบแผนที่เคยทำกันมา คือ สอนวิชาหลักเป็นการสอน แบบมีรอบมีรุ่น หลักสูตรที่ใช้ จะเป็นหลักสูตรค่อนข้างยาว ผู้เรียนต้องเรียนครบทุกรายวิชา จึงจะถือว่าจบหลักสูตร ถ้ามีผู้ต้องการเรียนเพิ่มเติม ก็ต้องรอจนกว่าจะจบหลักสูตรและมาตั้ง ต้นเรียนใหม่ ผลปรากฏว่ามีผู้เรียนออกกลางคันมาก เพราะไม่ประสงค์ที่จะเรียนให้จบหลัก สูตร ต้องการเพียงจะนำไปใช้งานเท่านั้น จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความ คิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนการศึกษานอกกระบบโรงเรียนสาขาอาชีพตามแนวปรัชญา การศึกษาหลักอัตถิภาวนิยม ซึ่งมีแนวทางการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียน ตามความต้องการของตนเอง โดยจะศึกษาในด้าน จุดมุ่งหมาย หลักสูตร ครู ผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผล ทั้งนี้เนื่องจากมีความเชื่อกันอยู่ว่า ความคิด ทางด้านปรัชญามีอิทธิพลต่อการกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา (สุมิตร คุณากร, 2523) และเมื่อพิจารณาขอบเขตของ ปรัชญาการศึกษา ก็ยังมีอิทธิพลต่อการจัดระบบการศึกษาด้วย ปรัชญาการศึกษาจึงเป็นเสมือนรากฐานของการกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาในทุกระดับ ตลอดจน ลักษณะที่พึงปรารถนาของผลผลิตทางการศึกษา คือ บุคคลและสังคม ซึ่งแสดงใน รูปแผนภูมิได้ ดังนี้ (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ, 2530)

ปรัชญาการศึกษา

ความมุ่งหมายทางการศึกษา

หลักสูตร

การเรียนการสอน

ผลเมืองและสังคม

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของปรัชญาการศึกษากับระบบการศึกษา

นอกจากนี้ ศักดา ปรารงค์ประทานพร (2523) ได้กล่าวว่า ปรัชญามีความสัมพันธ์กับการศึกษาตั้งแต่จุดเริ่มต้น คือ ปรัชญาการศึกษาช่วยวางรูปแบบให้กับการศึกษา ช่วยสร้างภาพรวมที่สมบูรณ์และกลมกลืนไปกับเป้าหมายและเทคนิคทางการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ผู้วิจัยจึงศึกษาใน 6 ด้านดังกล่าว โดยจะศึกษาความคิดเห็นจากผู้บริหาร ครู และนักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ ทั้งนี้เพราะ การจัดการศึกษาต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครูอาจารย์และนักศึกษา บุคคลเหล่านี้ อาจมีแนวคิดทางการศึกษาที่แตกต่างกัน

เพราะ ความคิดทางด้านการศึกษา ย่อมขึ้นอยู่กับทัศนคติในทางปรัชญาของแต่ละคน (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2524) จากหลักการดังกล่าว จึงเป็นที่น่าศึกษาว่าผู้บริหาร ครูและนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียนสาขาสีพตามแนวปรัชญาการศึกษาลัทธิอัตถิภาวนิยมมากน้อยเพียงใด และมีการจัดสภาพการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวปรัชญาการศึกษาลัทธิอัตถิภาวนิยมหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอน การศึกษานอกระบบโรงเรียนสาขาสีพที่สอดคล้องกับแนวปรัชญาการศึกษาลัทธิอัตถิภาวนิยมในสถานศึกษา สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียนสาขาสีพตามแนวปรัชญาการศึกษา ลัทธิอัตถิภาวนิยม ของผู้บริหาร ครูและนักศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน การศึกษานอกระบบโรงเรียนสาขาสีพ ตามแนวปรัชญาการศึกษาลัทธิอัตถิภาวนิยม ระหว่างครูและนักศึกษานในสถานศึกษา สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะ ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูและนักศึกษาผู้ใหญ่สาขาสีพ เกี่ยวกับการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียนสาขาสีพ ตามแนวปรัชญาการศึกษา ลัทธิอัตถิภาวนิยมในสถานศึกษา สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร ครู และนักศึกษานักผู้ใหญ่สาขาสีพในสถานศึกษา สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2535 จำนวน 6 แห่ง โดยมีกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารจำนวน 6 คน ครูจำนวน 67 คน และนักศึกษานักผู้ใหญ่ จำนวน 322 คน

3. ศึกษาเฉพาะสภาพการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียน สาขาอาชีพ ที่สอดคล้องกับแนวปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยมตามสภาพที่เป็นจริงในสถานศึกษา จำนวน 6 แห่ง ที่เปิดสอนระหว่างเดือน ธันวาคม 2535 - กุมภาพันธ์ 2536

4. การศึกษาแนวปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม จะศึกษาเฉพาะแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสาขาอาชีพในด้าน

- 4.1 จุดมุ่งหมายทางการศึกษา
- 4.2 หลักสูตร
- 4.3 บทบาทครู
- 4.4 บทบาทผู้เรียน
- 4.5 กระบวนการเรียนการสอน
- 4.6 การประเมินผล

ข้อตกลงเบื้องต้น

พื้นฐานทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนและปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยมของผู้บริหาร ครู และนักศึกษาผู้ใหญ่สาขาอาชีพ ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของการศึกษาในครั้งนี้

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียนสาขาอาชีพตามแนวปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม ในสถานศึกษา สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจได้ข้อมูลที่แตกต่างไปจากหน่วยงานอื่น ๆ
2. การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ควบคุมตัวแปรบางอย่าง เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน รุ่นที่เข้าศึกษา สาขาวิชาชีพที่เข้าศึกษา เนื่องจากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อ พบว่า ตัวแปรด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สาขาวิชาชีพที่ศึกษา ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากร

ปัญหาที่ต้องการทราบจากการวิจัย

1. ตามสภาพที่เป็นจริง มีการจัดการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียนสาขาอาชีพอย่างไร และสอดคล้องกับแนวปรัชญาการศึกษาหลักธรรมาภิบาลนิคมหรือไม่
2. ผู้บริหาร ครูและนักศึกษาผู้ใหญ่สาขาอาชีพมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียนสาขาอาชีพตามแนวปรัชญาการศึกษาหลักธรรมาภิบาลนิคมมากน้อยเพียงใด
3. ครูและนักศึกษาผู้ใหญ่สาขาอาชีพ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียนสาขาอาชีพตามแนวปรัชญาการศึกษาหลักธรรมาภิบาลนิคมแตกต่างกันหรือไม่

คำจำกัดความของการวิจัย

การศึกษานอกระบบโรงเรียนสาขาอาชีพ หมายถึง การจัดการศึกษาด้านสาขาอาชีพของกรมการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ ในการทำงานและการประกอบอาชีพเพื่อการพึ่งพาตนเอง โดยจัดในรูปแบบของหลักสูตรวิชาชีพพระชะลี

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ ในสถานศึกษาที่เปิดสอนสาขาอาชีพ หลักสูตรพระชะลี สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร

ครู หมายถึง ผู้สอนวิชาชีพในสถานศึกษาที่เปิดสอนสาขาอาชีพหลักสูตรวิชาชีพพระชะลี สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2535

นักศึกษาผู้ใหญ่สาขาอาชีพ หมายถึง นักศึกษาผู้ใหญ่ ที่กำลังศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2535

หลักสูตรวิชาชีพพระชะลี หมายถึง หลักสูตรวิชาชีพที่ใช้เวลาเรียนตั้งแต่ 30 - 150 ชั่วโมง จนถึง 1 ปี

ปรัชญาการศึกษาหลักธรรมาภิบาลนิคม หมายถึง แนวทางการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนสิ่งต่าง ๆ ตามความต้องการ ความสนใจ และตามที่เห็นว่าเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง มุ่งให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเอง มีเสรีภาพในการเลือก มีความรับผิดชอบ

ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อ หรือทัศนคติทางการศึกษาที่ผู้บริหาร ครู และ นักศึกษา เห็นว่าควรจะเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา

สถานศึกษา สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครและโรงเรียนผู้ใหญ่สาขาสายอาชีพ ที่เปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นสำหรับบุคคลทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบว่า ในสถานศึกษาที่เปิดสอนสาขาสายอาชีพมีการจัดการเรียนการสอนอย่างไร และสอดคล้องกับแนวปรัชญาการศึกษาหลักอัตถิภาวนิยมมากน้อยเพียงใด
2. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้นของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ให้มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อความต้องการของผู้เรียน
3. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียนสาขาสายอาชีพให้มีประสิทธิภาพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย